

Kuntavaalitavoitteet 2025 neurokirjon ihmisten yhdenvertaisuuden edistämiseksi

AUTISMILIITTO

Aivoliitto

ADHD
LIITTO

Kuntavaalitavoitteet 2025 neurokirjon ihmisten yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Noin 10-15 %:lla väestöstä on kehityksellisiä neuropsykiatrisia häiriöitä (jatkossa neurokirjo), kuten adhd, autismitkirjo, Tourette ja kehityksellinen kielihäiriö. Kyseessä on iso ryhmä, ja neurokirjo koskettaa monia paitsi suoraan myös välillisesti perheiden ja läheisten kautta.

Neurokirjon piirteet ovat synnynnäisiä ja koko elämän mittaisia, mutta suurta vaihtelua on siinä, missä vaiheessa ne havaitaan.

Diagnosointi saattaa usein viivästyä.

Kuntavaalitavoitteemme

1. Yhdenvertainen koulu ja opiskelu

2. Aistiesteetön ympäristö mahdollistaa neurokirjon henkilöiden osallisuuden

3. Yhdenvertaiset mahdollisuudet työhön

4. Turvataan yhdistysten toimintaedellytykset kunnissa

1. Yhdenvertainen koulu ja opiskelu

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ja yksilöllisten opetusjärjestelyiden toteutus vaihtelee paljon eri kunnissa ja kouluissa ja on monin paikoin riittämätöntä ja puutteellista neurokirjon oppilailla. Vammaisfoorumin kyselyn tulosten mukaan oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja tarpeiden mukaiset mukautukset toteutuivat kaikkein heikoimmin neurokirjon lapsilla. Lähikoulussa saatu tuki ei ole usein riittävää eikä lapsen yksilöllisiä tarpeita vastaavaa. Vanhemmat kertoivat myös suurista opetusryhmistä, pienryhmäpaikkojen puutteesta sekä aistiesteellisistä, meluisista ja ahtaista tiloista, jotka ovat haasteellisia neurokirjon lapsille ja nuorille. Opettajilta ja koulunkäynninohjaajilta koettiin puuttuvan osaamista tunnistaa neurokirjon lasten tuen tarpeita ja tukea heidän oppimistaan.

Tukitoimia tulee vahvistaa myös toisella asteella, muuten oppivelvollisuuden suorittaminen ja opinnot keskeytyvät osalla neurokirjon nuorista. Neurokirjon opiskelijat jäävät usein ilman toiminta- ja opiskelukykyä tukevaa kuntoutusta ja vammaispalveluista saatavaa tukea (esim. henkilökohtainen apu).

Ehdotukset

Vahvistetaan oppimisen, koulunkäynnin ja opiskelun tukea samoin kuin lapsen tai nuoren tarvitsemia yksilöllisiä opetusjärjestelyjä. Tukea tulee tarvittaessa saada myös oppituntien ulkopuolisiin tilanteisiin, kuten ruokailuihin ja välitunneille kaverisuhteisiin. Esimerkiksi aistiherkkä lapsi tai nuori voi tarvita mahdollisuutta opiskella tai ruokailla rauhallisessa tilassa tai lyhennettyä koulupäivää tai -viikkoa vaihtoehtoisine suoritustapoineen. Osa tarvitsee lisäaikaa kokeisiin. Etä-/verkko-opetus tulisi olla mahdollista niille oppilaille, jotka eivät pysty käymään koulussa tai tekemään täyttä koulupäivää.

Pienennetään ryhmäkokoja. Ryhmäkoot tulee mitoittaa suhteessa tukea tarvitsevien oppilaiden määrään myös yleisopetuksen ryhmissä. Tuen toteuttamiseen on varmistettava riittävät resurssit, kuten opettajien, erityisopettajien, koulunkäynninohjaajien ja avustajien riittävä määrä.

Lisätään opettajien ja muun henkilöstön neurokirjon osaamista perus- ja täydennyskoulutuksella.

Vahvistetaan monialaista yhteistyötä sivistys- ja sote-ammattilaisten välillä neurokirjon oppilaiden tuen tarpeiden arvioinnissa sekä heidän oppimisensa ja koulunkäyntinsä tukemisessa. Esimerkiksi toimintaterapeuttien ja nepsy-valmentajien jalkautumisesta kouluihin on saatu hyviä kokemuksia. Lapsia ja nuoria itseään tulee kuulla heidän tarpeistaan koulussa. Aktiivinen yhteistyö koko perheen kanssa on tärkeää. Vanhempia tulee kuulla ja uskoa, heillä on paras asiantuntemus oman lapsensa asioista.

Parannetaan oppimisympäristöjen aistiesteettömyyttä ja saavutettavuutta. Esteetön, aistiesteetön ja saavutettava oppimisympäristö tukee kaikkien lasten ja nuorten oppimista, koulunkäyntiä ja opiskelua. Aistiherkkyudet ovat yleisiä neurokirjon lapsilla, ja niitä on 8 %:lla kaikista lapsista. Etenkin viime vuosina yleistyneet avoimet oppimisympäristöt kuormittavat kohtuuttomasti neurokirjon oppilaita.

2. Aistiesteetön ympäristö mahdollistaa neurokirjon henkilöiden osallisuuden

Maailma rakentuu neurotyypillisten ihmisten näkökulmasta. Neurokirjon ihmisten on vaikea pysyä toimintakykyisenä heille esteellisissä ympäristöissä. Neurokirjon ihmisten tarpeet ovat jääneet liian vähälle huomiolle rakennetun ympäristön, joukkoliikenteen ja palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa, vaikka heidän tarvitsemansa aistiesteettömyys tekee ympäristöstä paremman kaikille ihmisille.

Arkiympäristöt, joissa lapset ja aikuiset viettävät monta tuntia päivässä, voivat olla hyvin kuormittavia ja esteellisiä neurokirjon henkilöille mm. melun, tilanahtauden tai avoimien työskentelytilojen takia. Ympäristön aiheuttama kuormitus voi vaikeuttaa tai estää keskittymistä, oppimista ja työntekoa ja voi esimerkiksi lasten kohdalla johtaa jopa kouluakäymättömyyteen.

YK:n vammaissopimuksen mukaan esteettömyys on ihmisoikeus. Aistiesteetön ympäristö on tärkeä edellytys sille, että myös neurovähemmistön osallisuus ja yhdenvertaisuus voivat toteutua. Neurokirjon ihmisten mahdollisuuksia käydä koulua, opiskella, tehdä työtä, harrastaa ja tuntea kuuluvansa yhteisöön on parannettava lisäämällä arjen toimintaympäristöjen ja toimintatapojen esteettömyyttä sekä palvelujen saavutettavuutta.

Ehdotukset

Varmistetaan julkisten rakennusten (esimerkiksi päiväkodit, koulut, oppilaitokset, virastot, kaupat ja muut asiointipaikat, harrastuspaikat jne.) **sekä ulkoalueiden aistiesteettömyys jo suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa.** Myöhemmin muutosten tekeminen esimerkiksi rakennusten akustiikkaan tai pohjaratkaisuihin on hankalampaa.

Otetaan aistiesteettömyys osaksi kaikkien kuntien esteettömyysohjeistusta (ks. Esim. Turun kaupungin esteettömyysohjeistus).

Aistiesteettömyyteen ja tilojen riittävään mitoitukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota julkisia rakennuksia suunniteltaessa, rakennettaessa ja peruskorjattaessa. Lisäksi tulee varmistaa rauhalliset ja tarvittaessa erilliset luokkatilat ja muut työskentelytilat.

Kuullaan ja osallistetaan neurokirjon henkilöitä ja heitä edustavia järjestöjä julkisten rakennusten ja ulkoalueiden suunnitteluun. Päiväkoteja ja kouluja suunniteltaessa on tärkeää kuulla lapsia, vanhempia ja opettajia.

Lisätään kuntien päättäjien ja ammattilaisten tietämystä aistiesteettömyydestä ja neurokirjon ihmisille esteettömistä toimintatavoista järjestöjen ja kokemustoimijoiden osaamista hyödyntäen.

Varmistetaan sähköisten asiointipalvelujen helppokäyttöisyys ja sisällön saavutettavuus teknisen saavutettavuuden rinnalla. Käytetyn kielen tulee olla selkeää ja helposti ymmärrettävää. Sähköisten palvelujen rinnalla tulee olla käytössä myös muita asiointitapoja ja -kanavia.

3. Yhdenvertaiset mahdollisuudet työhön

Työssäkäynti paitsi turvaa toimentulon, tarjoaa myös tärkeitä osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia. Yhteiskunnan kannalta on olennaista, että mahdollisimman moni löytää itselleen sopivan työn. Tähän tulisi luoda mahdollisuuksia myös niille, jotka tarvitsevat enemmän tukea työelämässä jaksamiseen ja pysymiseen. Meillä ei ole varaa jättää kenenkään potentiaalia käyttämättä – se on paitsi inhimillisesti myös kansantaloudellisesti kallista.

Ehdotukset

Edistetään neurokirjon henkilöiden työelämäosallisuutta kehittämällä esteettömän ja saavutettavan rekrytointin keinoja. Lisätään työnantajien tietoa rekrytointin ja työllistämisen tukitoimista.

Varmistetaan riittävän avun ja tuen saaminen myös työelämässä esimerkiksi työhönvalmennuksen kautta, mikäli neurokirjon henkilö sitä tarvitsee. Tuen tarve ei lopu opintoihin tai rekrytointiin.

Varmistetaan mahdollisuus tuettuun työllistymiseen yhdenvertaisesti. Tuetun työllistymisen menetelmät edesauttavat työllistymään paremmin sekä pysymään töissä henkilön osallisuus huomioiden.

Lisätään osaamista neurokirjon piirteistä sekä neurokirjon henkilöiden tarpeista ja vahvuuksista työelämässä niin työnantajaille kuin työllisydenhoitoon liittyvissä palveluissa.

Lisätään työelämän joustoja ja mukautuksia mm. kehittämällä mahdollisuuksia osa-aikatyöhön ja lisäämällä tietoa kohtuullisista mukautuksista sekä työolosuhteiden järjestelytuesta. Työolosuhteiden, työn organisoinnin ja työyhteisön kulttuurin kehittäminen edesauttavat kaikkien työntekijöiden hyvinvointia työpaikalla sekä mahdollistavat neurokirjon henkilöiden työelämään osallistumista.

Vahvistetaan monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveystieteiden, Kelan, työllisyyspalveluiden, järjestöjen ja työnantajien kesken.

4. Turvataan yhdistysten toimintaedellytykset kunnissa

Yhdistyksillä on merkittävä rooli hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämässä omalla toiminta-alueellaan. Yhdistykset toimivat hyvin matalalla kynnyksellä, pääosin vapaaehtoisvoimin, lähellä kuntalaisten arkea. Ne tarjoavat osallisuuden paikkoja, yhteisöllisyyttä ja vertaistuellisia kohtaamisia toisten kuntalaisten kanssa.

Yhdistysten kautta saadaan kuuluviin myös niiden kuntalaisten ääni, joka muuten tulee heikosti kuulluksi. Järjestöt ovat keskeinen kuntien yhteistyökumppani kuntalain 1 §:n ja 22 §:n toteuttamisessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön tulee panostaa – vahva ja elinvoimainen järjestökenttä on merkittävä etu kunnalle!

Ehdotukset

Edistetään hyvinvointia ja osallisuutta aidosti yhteistyössä.

Yhteisten selkeiden päämäärien asettaminen, toimintatavoista sopiminen ja riittävien resurssien varaaminen vievät kohti yhteistä tavoitetta hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi kunnassa.

Varmistetaan yhteistyön toteuttamiseen toimivat rakenteet, riittävästi aikaa ja mahdollisuus sitoutua yhteistyöhön pitkäjänteisesti.

Kunnissa toimii monenlaisia erilaisia järjestöjä, ja järjestökentän hyvä tuntemus edesauttaa yhteisten tavoitteiden saavuttamista.

Turvataan järjestöavustukset ja toimitilat kunnassa.

Järjestöt toimivat usein hyvin pienin resurssein. Varsinkin pienet paikallisyhdistykset toimivat pääasiassa vapaaehtoisvoimin, käytössä olevat tulonlähteet koostuvat lähinnä jäsenmaksuista. Kuntien tarjoamien tärkeiden järjestöavustusten lisäksi myös maksuttomien tai kohtuuhintaisten tilojen tarjoaminen on iso kädenojennus vapaaehtoistoiminnan tukemiseksi.

Lisätietoa

ADHD-liitto

Katja Suni

Kehittämispäällikkö

p. 045 6578 720

katja.suni@adhd-liitto.fi

Autismiliitto

Sari Valjakka

Vaikuttamistoiminnan asiantuntija

p. 050 3087 806

sari.valjakka@autismiliitto.fi

Aivoliitto

Pirjo Laine

Tiiminvetäjä

p. 050 5977 663

pirjo.laine@aivoliitto.fi

